

Rad na predstavi "Strijela Panonska"

Jagec, Ena

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:788965>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-09**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)



AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KAZALIŠNU UMJETNOST

RAD NA PREDSTAVI: *STRIJELA PANONSKA*

Diplomski rad

Studentica: Ena Jagec

Mentorica: prof. art. Maja Đurinović

Osijek, 2023. godine

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, Ena Jagec, potvrđujem da je moj diplomski rad naslovljen „Rad na predstavi: *Strijela Panonska*“, pod mentorstvom prof.art. Maje Đurinović, rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu, kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također, izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku 21.9.2023.

Potpis

SAŽETAK.....	1
1. UVOD.....	2
2. OSOBNA PRIČA I OBITELJ.....	4
3. UMJETNIČKI POTICAJI.....	5
4. TEORIJSKI OKVIR.....	6
5. RAD NA PREDSTAVI.....	7
5.1. Intervju.....	7
5.2. Naslov predstave.....	7
5.3. Scena i boje.....	8
5.4. Glazba.....	9
5.5. O predstavi iz programske knjižice.....	10
6. ELEMENTI I MOTIVI PREDSTAVE.....	11
6.1. <i>Ide zima</i> - Vesna Parun.....	11
6.2. Čestitka iz vrtića.....	12
6.3. <i>Gorgona</i> - Tina Čatlaić.....	12
6.4. Ples s motikom.....	14
6.5. Prabaka Mamica.....	14
6.6. Ljestve – tračnice.....	15
7. FIZIČKA TRANSFORMACIJA.....	15
8. ZAKLJUČAK.....	16
9. LITERATURA.....	17
10. PRILOZI.....	18

SAŽETAK

Postdramsko kazalište omogućava izvođenje predstava bez očekivanog narativa i dopušta interferiranje različitih oblika izvedbenih umjetnosti. U predstavi *Strijela Panonska* ukomponirani su elementi mojeg podrijetla i situacija koje su me obilježile. Koristeći intervju kao sredstvo polazišta za odabir teme predstave, iskristalizirao se i sam naziv za nju. Predstava je prožeta simbolima i u ovom pisanom radu detaljnije ću predstaviti simboliku boja, rekvizite, glazbe i fizikalitete. Velik dio predstave dotiče se međimurskog identiteta i patrijarhalnih odnosa prema međimurskim ženama. Ivica Čuljak i Romeo Castellucci inspirirali su me da i njihov rad djelomično predstavim kroz sebe.

Ključni pojmovi: postdramsko kazalište, izvedbene umjetnosti, međimurska žena, simboli, fizikalitet

SUMMARY

The post-dramatic theater enables the staging of plays without an expected narrative and allows the interference of different performing arts. The elements of my origin and of the situations that marked me are incorporated in the play *Strijela Panonska*. Interview was used as a starting point in the process of choosing the name and the topic of the play, which is imbued with different symbols. In this paper I will analyse the symbolism of colors, props, music and physicality in more detail. A large part of the play touches upon Međimurje identity and patriarchal attitudes towards Međimurje women. Ivica Čuljak and Romeo Castellucci inspired me to partially present their work through myself and my performance.

Key terms: post-dramatic theatre, performing arts, Međimurje woman, symbols, physicality

1. UVOD

Polazište je predstave *Strijela Panonska* u meni kao protagonistici. Veliku važnost stavljam na simbole i njihovo tumačenje, dualnost i sukob svjetova. Predstava prikazuje međimursku svakodnevicu i protagonisticu koja u osobnoj transformaciji osvještava traume bitne za oblikovanje suvremene osobnosti. U predstavi se koriste svakodnevni rekviziti koji preuzimaju simbolička značenja. Predstavu sam realizirala u Zagrebu i Čakovcu; prva izvedba održala se na Bundeku 8. rujna 2023. godine, u okviru festivala Eurijala i u produkciji Eurokaza. Premijera se održala 14. rujna 2023. godine u Centru za kulturu Čakovec. Rad smo započele 24. srpnja 2023. godine u prostorijama Mjesnog odbora Voćarska; probe su završile u Čakovcu u Centru za kulturu. Autorski tim predstave čini ženska postava:

Režija: Klara Modrić

Izvedba: Ena Jagec

Oblikovanje zvuka: Ema Mezga

Scenografija: Ema Mezga, Magdalena Sklepić

Kostimografija: Magdalena Sklepić

Vizualni identitet: Magdalena Sklepić, Ema Mezga, Lucija Nedeljko

Cijelu autorsku ekipu čine moje dugogodišnje prijateljice i suradnice na raznim projektima. Klara Modrić i ja zajedno smo završile Glumu i medije na Akademiji primijenjenih umjetnosti Sveučilišta u Rijeci. Tijekom studija surađivale smo na nekoliko zajedničkih projekata kao što su *Bura Pod Nosom* (zvučna instalacija, 2020.), *Pretapanja* (performans, 2021.), *U iščekivanju* (predstava, 2021.). Nakon završenog studija u Rijeci priključila sam se udruzi za promicanje kulture grada Čakovca, gdje sam upoznala Emu Mezgu i Magdalenu Sklepić. Obje su likovne pedagoginje; zajedno djelujemo kao članice ženskog umjetničkog kolektiva *Zlehavaje* u okviru Udruge Baraka.



Prilog 1. Plakat predstave, autorica Magdalena Sklepić.

2. OSOBNA PRIČA I OBITELJ

Polazište za odabir teme svoje diplomske predstave pronašla sam u sebi, u događajima koji su mi obilježili odrastanje i iskustvima s drugim ljudima iz svoje okoline. Odrasla sam u malom selu u Međimurju koje potiče patrijarhalni odnos prema ženama svih dobi. Međimurje je oduvijek bilo pretežito siromašan kraj i najvećom se vrijednosti smatrao fizički rad. Tek krajem 20. stoljeća kulturni i umjetnički život počinje se cijeniti; većinom su to bile kulturne manifestacije bazirane na tradiciji i starim vrijednostima. Na umjetnike i *kulturnjake* gledalo se kao neradnike koji su ovdje da uveseljavaju narod. S druge strane, mene je uvijek privlačila umjetnost: glazbena, filmska, likovna i najviše kazališna, odnosno izvedbena. S 12 godina upisala sam se u Dramski studio Dada Kazališne družine Pinklec. Mojoj obitelji umjetnost je strana, nisu razumjeli moj odabir, no uvijek su me poticali i podržavali na mojem putu. Kao tipičan primjer međimurske obitelji, suviše su bili fokusirani na rad i priskrblijvanje osnovnog za svoju obitelj.

Na kraju srednje škole u sklopu dramskog studija imala sam 12 premijernih naslova koji su učvrstili moju odluku da želim ostati u svijetu kazališta. Stoga sam 2018. godine upisala preddiplomski studij Glume i medija na Akademiji primijenjenih umjetnosti Sveučilišta u Rijeci. Studij me upoznao s različitim područjima kazališta i glume. Tijekom studija isprofilirala se moja želja za autorskim radom. Tako sam već tijekom prve godine studija napravila performans *Hipnagogičke slike*. Taj performans održao se u prosincu 2018. godine u Čakovcu, središtu Međimurja. Iako smo u 21. stoljeću, taj performans naišao je na neodobravanje pojedinaca kojima je takva vrsta umjetnosti vrlo strana. Iznenadilo me što me ponekad takvo neodobravanje susretalo i tijekom studija na Akademiji u Rijeci. Htjela sam se izraziti, a nekada sam se osjećala zarobljeno u okovima teorijskih okvira.: znala sam da diploma te Akademije nije kraj mogega puta.

Upravo zato odlučila sam upisati studij Neverbalnog teatra na Akademiji za umjetnost i kulturu Sveučilišta J.J. Strossmayera. Tijekom studija na ovoj Akademiji dobila sam osjećaj da pomoću pravilnog oblikovanja svaka ideja može biti izvedena. Ispunila sam svoju potrebu za izvođenjem autorskih izvedbi, koje sam mogla obogatiti i ostalim izvedbenim umjetnostima, poput plesa. U rujnu 2023. godine dobila sam priliku izvoditi svoju diplomsku predstavu *Strijela Panonska* u Centru za kulturu Čakovec. Strepila sam od susreta s publikom svojega zavičaja jer je predstava u potpunosti bila moj autorski rad. Uzimajući u obzir prijašnja iskustva, bila sam spremna i na pohvale i na pokude. Umjesto toga, neočekivani su pojedinci prepoznali izvedbu kao moj izraz i dočekali me s odobravanjem.

3. UMJETNIČKI POTICAJI

Satan Panonski

Glazba je oduvijek određivala umjetničke pravce kojima sam se kretala, pa sam tako s dvanaest godina saznala za Satana Panonskog. Sjećam se kada sam prvi put čula pjesmu *Oči u magli*, a nakon toga vidjela i videozapis za tu pjesmu: to je za mene bio obred prijelaza. Nakon Satana otkrila sam još nekoliko glazbenih umjetnika koji su me oblikovali.

Ivica Čuljak rođen je u Vinkovcima, malom gradu u Hrvatskoj. Kečer II., Satan Panonski, Avet Ravnice, Ajatola Kečer... to su samo neki od pseudonima ovog ekscentričnog pankera. Neprihvaćenost u maloj sredini oblikovala ga je u kontroverznu osobu koja je svojom autentičnošću željela inicirati šok u publici. Njegovi nastupi puni su brutalnosti, njegova je poezija sirova, a ilustracije i crteži bizarni. Ivica Čuljak bio je osuđenik i devet godina proveo je u Neuropsihijatrijskoj bolnici u Popovači. Dijagnosticirana mu je mentalna bolest graničnog poremećaja ličnosti, koja „postaje važnim tematskim sklopom Čuljkova stvaralaštva, o čemu progovara vrlo eksplicitno u svojim radovima. Status mentalnog bolesnika često je koristio i kao opravdanje za vlastito ekscenno ponašanje i kao element estetike šoka, no bilježimo i njegove iskaze kojima svoj umjetnički čin tumači kao oslobođenje od duševne boli“ (Anđelković Džambić, 2022., str. 312 – 313).

Čak ni tijekom boravka u bolnici nije mogao potisnuti potrebu za ekspresijom. Imao je mnogobrojne „spontane“ nastupe u kojima je autodestruktivni dio bio ublažen. Kreativno izražavanje imalo je terapijski učinak na Čuljka. Izvođenje je postalo sredstvom zadržavanja spona s vanjskim svijetom, koje su mu bile potrebne kako bi održao ravnotežu između dvaju paralelnih svjetova – izoliranog svijeta neuropsihijatrijske bolnice u kojem je živio i izvanjskog svijeta kojemu je težio, tvrdi Anđelković Džambić (2022., str. 315 – 316). Poistovjetila sam se s njime u spomenutoj potrebi za izražavanjem unutarnjeg i autentičnog svijeta. Svoj diplomski rad nisam temeljila na njegovu iskustvu, ali ono mi je poslužilo kao osnovna inspiracija u smislu autentičnosti izvedenog. Umjesto brutalnosti i samoozljeđivanja, u svojem sam radu koristila simboličke prikaze patnje, kao što je prikaz samoubojstva lijeganjem na tračnice, ritual sa zemljom i postupno podizanje glasa koje kulminira u lavežu. Svaki eksplozivni trenutak predstave prethodi katarzi u meni i samim time nastavlja se mirniji dio izvedbe.

Romeo Castellucci

Romeo Castellucci talijanski je kazališni redatelj, dramaturg i umjetnik. Dio je europskog avangardnog teatra. 2016. godine režirao je izvedbu Bachove skladbe *Muka po Mateju*. U jednom trenutku izvedbe dolaze dva hrvača i stvara se bizarna slika njih dvojice u žaru borbe, dok iza njih u pozadini svira simfonijski orkestar. Dojmila me se kontradiktornost, ali istovremeno spajanje tih dviju slika; iskoristila sam ih kao jednu od inspiracija za vlastiti diplomski rad. U mojem se radu Marica, obična sredovječna međimurska žena, presvlači u ljubičasto odijelo za zaštitu na radu i stavlja gas-masku. Slijedi ples s motikom koji stvara komičnu situaciju i zbunjuje gledatelje zbog dramatičnih trenutaka koji su prethodili. Dakle, bila sam nadahnuta Castelluccijevim elementom komičnosti koji sam iskoristila za stvaranje osjećaja olakšanja.

4. TEORIJSKI OKVIR

„U potrazi za drugačijim viđenjem i drugačijim postupanjem s kategorijama teksta, vremena, prostora i tijela te sve većim utjecajem suvremenih tehničkih dostignuća i medija, H.T. Lechmann smatra kako postdramsko uključuje mnogo više prikazivačkoga i pokazivačkoga negoli ijedno tradicionalno kazalište, ono postaje novi, drugačiji krajolik u kojem je zastupljena umjetnost u svim oblicima. U njemu ne dolazi samo do dekonstrukcije dramskog teksta, već i do dekonstrukcije konkretne izvedbe koja uključuje ples, glazbu i izvedbene umjetnosti. Takvim interferiranjem ono nastoji iznijeti stanje duše (ne fabule) u svojevrsnom opisu slike“ (Rosanda – Žigo, *Prikazi Fluminensia*, 2006, str. 140 – 141). Drugim riječima, u takvom teatru izvedba ne prati zadanu fabulu, već iznosi opise slika. Izvedbe se ne baziraju na tijeku događaja, već potiču gledatelja na promišljanje o viđenom. „Također, problemi nastaju i kada se nastoji odrediti što sve pripada postdramskom kazalištu i koliko su pojedine izvedbe uistinu kvalitetne, a koliko teže ispraznom šokiranju ili pak zavođenju gledatelja“ (Rosanda – Žigo, *Prikazi Fluminensia*, 2006, str. 141).

U sklopu postdramskog teatra djeluju mnogi značajni predstavnici kao što su Robert Wilson, Jan Fabre, Jan Lauwers, Klaus Michael Gruber, Peter Brooke, Anatoli Vasiljev, Frank Castorf, Tadeusz Kantor, Richard Schechner, John Jesurun, Jerzy Grotowski, Eugenio Barba, itd., navodi Rosanda Žigo (2006, str. 141). Postdramski teatar teži postizanju efekta među gledateljima i udaljava se sirovog praćenja teksta i radnje. Takvo kazalište dio je simultanog percipiranja izvedbe na više perspektiva i prednost daje tjelesnoj reakciji nad dominacijom pisanog teksta. Ono kombinira različite stilove i aspekte umjetnosti utjelovljujući ideju performerera kao protagonista i glavnu temu. Postdramske izvedbe karakterizirane su dekonstrukcijom

tradicionalnih formi; one prigranjuju eksperimentiranje i guraju granice kazališta dajući prioritet vidljivom, osjetnom i konceptualnom umjesto konvencionalnom teatru.

5. RAD NA PREDSTAVI

5.1. Intervju

Proces rada na predstavi *Strijela Panonska* započeo je intervjuom koji je vodila Klara Modrić. Klara je diplomirana glumica pri Akademiji primijenjenih umjetnosti u Rijeci i redateljica moje diplomske predstave. Predstava je na početku zamišljena isključivo kao autobiografska priča, pa je njezino polazište bio intervju koji su činila pitanja o mojoj životnoj priči. Prvi dio razgovora ticao se djetinjstva: kako sam se osjećala u vrtiću, u školi i kod kuće; koje su me situacije obilježile. Priče o rođendanskoj čestitki i o prvoj ocjeni u školi na satu hrvatskog jezika odabrane su za početak predstave koji se isprepliće kroz prvi dio i zajedno tvori prikaz mog djetinjstva.

Drugi dio intervjuja bio je vezan uz moju obitelj, tj. kako me ona obilježila i kako su određeni događaji s bližnjima utjecali na mene. Ipak, od svih priča najviše se zaustavljamo na životu i liku prabake Mamice. Njezin život postaje bitna linija u povezivanju cijele predstave i narativa.

Za kraj razgovora dotakle smo se smrti. Što ja o njoj mislim, vidim li smrt kao što su je vidjeli moji preci? Bojim li se smrti? Svi odgovori na pitanja bili su intimni i zajedno s redateljicom odlučila sam koja sjećanja mogu od predstave stvoriti cjelinu.

5.2. Naslov predstave

Naslov predstave možemo objasniti pomoću simbola; *Rječnik simbola* autora J. Chevaliera i A. Gheerbranta objašnjava simboliku strijele: „Ne samo kao znak, već kao i oruđe, strijela je simbol prodiranja i otvaranja.“ No, u ovom radu misli se na strijelu koju drži Strijelac, deveti znak zodijaka: „Strijela, s kojom se Strijelac poistovjećuje, dinamička je sinteza čovjeka koji leti prema transformaciji animalnog u oduhovljeno biće, uz pomoć spoznaje“ (Chevaliera, Gheerbrant, 1969, str. 643).

Drugi dio naslova, „Panonska“, u početku je bila referenca na prije spomenutog glazbenika, pjesnika, slikara i izvedbenog umjetnika Satana Panonskog. Tu referencu spominjem jer se u početnoj fazi razvoja predstave pričalo o potencijalnom *body art* elementu koji ipak nije realiziran. Koliko god *body art* i samoozljeđivanje bili zanimljivi kao izvedbeni činovi, nisu se uklapali u

koncept predstave. Na kraju, „Panonska“ je zadržano: taj dio naslova za mene predstavlja zemlju i pripadanje njoj i samoj sebi. Kada se te dvije riječi protkane simbolikom spoje, dobiva se naslov koji označava spoznavanje, transformaciju i prihvaćanje same sebe i svog nasljeđa.

5.3. Scena i boje

Scenografija je sačinjena od dvaju krugova jer je „broj dva simbol suprotnosti, sukoba, odraza, pa iskazuje ili ostvareno ravnotežu ili latentne prijetnje. To je broj svih ambivalentnosti i udvostručenja. On je prva i najradikalnija od svih dioba (tvorac i stvoreno, bijelo i crno, muško i žensko, materija i duh, itd.); On je dioba iz koje su nastale sve ostale“ (Chevaliera, Gheerbrant, 1969, str. 137). Broj dva simbolizira dualizam, borbu i kretanje.

Prva kružnica unutar koje se izvedba održava načinjena je od sobnog bilja koje predstavlja zeleni vrt ili krug djetinjstva; to je krug u kojem prvi put dišemo, doživljavamo, osjećamo i tumačimo pojave oko sebe. U tom krugu nalaze se tri prazna papira ljubičaste boje, ružičasta kemijska olovka u obliku cvijeta, slikovnica i jedan cvijet. Drugi je krug stakleni vrt, on se sastoji od desetak staklenih boca. U tom prostoru igre odvijaju se radnje koje projiciraju traume iz života. Tamo se nalazi i ljubičasto zaštitno odijelo za rad, bijela maska, ljubičasta motika i zemlja na plastičnoj foliji.

Na spoju tih dvaju krugova polegnute su bijele ljestve, čiji se „različiti aspekti simbolizma (...) svode na jedini problem odnosa između neba i zemlje. Ljestve su simbol uspinjanja i vrednovanja, blizak simbolizmu uspravnosti. Ukazuju, međutim, na postupno uspinjanje i dvosmjernan put koji povezuje dvije razine“ (Chevaliera, Gheerbrant, 1969, str. 365). Ljestve se koriste tek na samom kraju, one su u ovoj predstavi dolazak i odlazak između neba i zemlje. Položene na zemlju, asociraju i na dio pruge. Konačno, one se podižu i stavljam ih na sebe, time dodatno naglašavajući prelazak u drugu dimenziju i odmičući se od plošnosti ostale scenografije.

Osim bilja i ljestvi, u krugovima se nalazi motika za kopanje i labavljenje tla, zaštitno odijelo za rad, gas-masku i zemlja na plastičnoj foliji.

U svojem sam diplomskom radu stavila veliko težište na simboliku boje.

Ljubičaste su boje:

- Tegle za sobno bilje
- Papiri za crtanje
- Motika za kopanje i labavljenje tla

- Zaštitno odijelo za rad

Kao „boja umjerenosti, sačinjena od jednaka omjera crvenog i plavog, boja vidovitosti promišljena čina, ravnoteža između zemlje i neba, čula i duha, strasti i razuma, ljubavi i mudrosti“ (Chevaliera, Gheerbrant, 1969, str. 371), ljubičasta je zbog svoje univerzalnosti i višeznačnosti odabrana da bude dominantna boja scenografije ove predstave. Bilo je nekoliko trenutaka kada smo se redateljica i ja zapitale možemo li uopće koristiti ljubičastu boju u predstavi; ipak je u kazalištu ona na lošem glasu zbog praznovjerja da donosi nesreću prilikom izvođenja. Ljubičasta je u likovnoj umjetnosti boja koja predstavlja i aristokraciju; iz tog smo razloga također odlučile koristiti tu boju u kontradiktornosti i kontrastu sa siromaštvom međimurskog podneblja.

Ljestve, maska i haljina protagonistice bijele su boje, koja „označuje ili odsutnost ili zbroj boja. Bijela se boja tako nalazi ili na početku ili na završetku dnevnog života i svijeta koji se očituje, što joj pridaje idealnu asimptotičku vrijednost“ (Chevaliera, Gheerbrant, 1969, str. 40). Navodi se i da je to boja „prijelaza, u onom smislu u kojem se govori o obredima prijelaza: bijelo je privilegirana boja obreda kojima se, prema klasičnoj shemi svake inicijacije, mijenja biće: smrću i ponovnim rođenjem“ (Chevaliera, Gheerbrant, 1969, str. 40). U tom kontekstu maska i haljina bijele su boje jer simboliziraju prelazak iz jedne traumatične situacije u drugu. Ljestve pak svojom bjelinom simboliziraju nestanak svijesti i kraj zemaljskog života.

Zelenilo sobnog bilja stoji u sukobu s hladnoćom praznih prozirnih staklenih boca. „Jednako udaljeno od nebeskog plavog i od podzemnog crvenog, koje su oboje apsolutni i nedostupni, zeleno, srednja veličina, posrednik između toplog i hladnog, visokog i niskog, umirujuća je, osvježujuća, ljudska boja“ (Chevaliera, Gheerbrant, 1969, str. 783).

5.4. Glazba

U predstavi se koristi skladba *Largo [Harpsichord Concerto No. 5 in F minor BWV 1056]* Johanna Sebastiana Bacha. Glazba traje kada publika ulazi na gledalište. Krećem s *lip-syncom* pjesme *Largo*. *Lip-synch* je pretvaranje da se pjeva ili govori točno u isto vrijeme sa snimljenim zvukom ili, u ovom slučaju, sa skladbom koja je *nametnuta*. Spominjem da je nametnuta jer ona u predstavi nekoliko puta određuje emocije i stanja koja se uprizoruju tijekom izvedbe te se ponavlja u različitim scenama. Čuvši tu skladbu u filmu *Beau se boji* redatelja Arija Astera, u meni su evocirana lijepa sjećanja na trenutke iz djetinjstva. Upravo zato htjela sam ju iskoristiti za svoj

diplomski rad; već sam onda znala da želim uključiti tu pjesmu u svoju predstavu. Smatrala sam da ću postići zanimljiv efekt ponavljanjem pjesme u sretnim i tužnim prizorima u radu.

Iduća je skladba tradicionalna međimurska pjesma *Marica je fajn snešica*; ona se pušta u trenutku prikazivanja plesa s motikom. Koristim ju za upotpunjavanje komičnog trenutka izvedbe. Koristi se još jedna tradicionalna međimurska skladba, *Dej mi Bože*, čija sjetna melodija oblikuje trenutak štovanja zemlje. Tu je pjesmu na flauti odsvirala Ema Mezga. Za sam kraj predstave koristi se pjesma Satana Panonskog *Iza zida*. U tom trenutku sobne biljke razmještam u krug s bocama, simbolički spajajući dva različita svijeta.

5.5. O predstavi iz programske knjižice

Tema su predstave nepravilne mlade djevojke koja odrasta u maloj sredini, okružena ljudima koji je različito doživljavaju i prate, i događaji koji su oblikovali njezino sazrijevanje.

Izvedba se oslanja na stvarne i fiktivne situacije koje otvaraju simboličke razine naracije. Podignuta tangenta događajnosti vodi publiku od obiteljske idile do unutarnjih komešanja protagonistice na koje utječe njezina svakodnevnica, ali i kapaciteti njezinih predaka. Ona postavlja pitanja: „Koliko sam ja svoja obitelj?“, „Koliko ću još dugo šutjeti?“, „Što će se dogoditi ako prestanem šutjeti?“

Režija: Klara Modrić

Izvedba: Ena Jagec

Oblikovanje zvuka: Ema Mezga

Scenografija: Ema Mezga, Magdalena Sklepić

Kostimografija: Magdalena Sklepić

Vizualni identitet: Magdalena Sklepić, Ema Mezga, Lucija Nedeljko

6. ELEMENTI I MOTIVI PREDSTAVE

Lip-synch / Largo J. S. Bach

Publika ulazi, Osoba E sjedi na sredini pozornice, stolice za gledalište smještene su u krug, unutar tog kruga odvija se izvedbeno uprizorenje STRIJELE PANONSKE. Svjetlo se gasi, Osoba E ustaje i odlazi po rekvizitu koju postavlja na različite dijelove scene, rekvizita su: vile, grablje,

kòsa, metla, sjekira, ljestve, mljevilica za kukuruz i ostali predmeti iz seoskog života. Tijekom postavljanja rekvizite u pozadini se čuje audiozapis dnevnika i memoara osobe E. Svi rekviziti i svi kostimi obojeni su u ljubičasto.

Ovo je prva didaskalija za početak predstave. Redateljica ostavlja ulaz publike i protagonisticu na sceni; dodala je *lip-synch* na Bachovu skladbu i koreografiju stopala. Time se već u početku naznačuje da je osoba koja sjedi u krugu djevojčica. Od zamišljenih predmeta na početku zadržale smo ljestve i umjesto kòse i grablji; Klara je dodala motiku kao predmet koji simbolizira seoski život. U prvom zamišljaju početka predstave bio je predviđen sljedeći tekst: *Moram vas zamoliti da vi pođete sa mnom paralelno i da u ovim riječima i situacijama ostanete sa mnom. Rupe koje nećete možda odmah shvatiti nadopunite vlastitim iskustvima.* Nismo ga zadržale, ovakav narativ nije se poklapao s vedrom djevojčicom na početku.

Nakon ulaska publike skladba *Largo* se zaustavlja. Zatim ponovno počinje, s početkom pjesme počinjem crtati rođendansku čestitku. Usred radnje crtanja glazba se zaustavlja; to djevojčicu koja crta uznemiruje, pažnju joj privlači slikovnica s njene lijeve strane. Glazba opet počinje i ona ponovno crta, ovaj put piše i *Sretan rođendan od mene za tebe* na drugi papir. Glazba staje još jednom, ona opet pogleda slikovnicu s lijeve strane. Glazba kreće treći put, nastavlja se, ovaj put djevojčica piše *6. god.*

6.1. „Ide zima“ Vesne Parun

U trenutku ponovnog zaustavljanja glazbe otvaram slikovnicu i pokušavam pročitati dječju pjesmu *Ide zima* Vesne Parun.

Zima ide, ide zima.

Mali zekan šumu ima.

Zima ide, ide zima.

Mali zekan majku ima.

Zima ide, ide zima.

Mali zekan krzno ima.

Samo jedno zekan nema:

seju da mu krevet sprema.

Da mu mrzle šape grije

dok u šumi vjetar vije.

Zima ide, ide zima.

Zvecka bijelim češerima.

Glazba me zaustavlja i dovršavam crteže, no ona opet prestaje i završavam čitanje pjesme. Pjesma *Ide zima* bila je najbližnja priči koju sam čitala u prvom razredu osnovne škole; iz tog sam zadatka dobila svoju prvu ocjenu u školi: jedinicu.

6.2. Čestitka iz vrtića

Crtnje čestitke i njezino darivanje u krug priča je iz vrtića. Jedan dječak iz moje vrtićke skupine slavio je rođendan; djeca koja su bila pozvana dobila su zadatak da mu nacrtaju čestitku. Nacrtala sam njega, ali na mom je crtežu on umjesto ruku, nogu i glave imao cvjetice. Na to su se svi u skupini smijali i rugali. Taj događaj ostao je sa mnom prilično dugo; kada sam tijekom intervjua Klari prepričala tu priču, njoj se ta zgodna učinila zanimljivim izvedbenim trenutkom.

Ove situacije iz djetinjstva preslika su i doslovan prikaz mog srama i nemogućnosti govora u svakodnevnim dijalozima.

Svoju slikovnicu i crteže spremam ispod jedne sobne biljke, što označava prestanak faze djetinjstva i prelazak u adolescenciju. Stavljanje cvijeta u kosu simboličan je prikaz ulaska u mladost.

6.3. *Gorgona* Tine Čatlaić

Koreografija igre s kosom napravljena je prema pjesmi *Gorgona* autorice Tine Čatlaić. Ta pjesma predstavlja otkrivanje vlastite seksualnosti i užitka koji se pretapa u bol u simboličnoj sceni silovanja. To je fiktivna situacija na kojoj sam radila za ispit iz kolegija *Korpografija*; smatrala sam da bi se dobro uklopila u kontekst diplomske predstave.

„Ja sam kraj svih krajeva.

Uništena.

Oči podzemlja.
Izbjegli antagonist.
Pokojno ime.
Duboki tamni ocean.
Grob grobova.
Molitva praznih gradova.
Ugušena u cvatu.
Pucanj pištolja.
Obilje propuštenih prilika.
Anonimna.
Arhivirana.
U mramornom kamenu.
U prokletstvu 21. stoljeća.
U tvojim najmračnijim noćima.
U spaljenim proročanstvima.
Umrtnjena tišinama.
Pejzaž noćnih predgrađa.
Ona koju ne poznaješ.
Miris déjà vua.
Silueta duhova.
Izgubljeno postojanje.
Duše prolivene po usijanom pločniku.
Nepoznata ulica.
Nestala u magli.

Ja sam tvoj strah.“

Čin silovanja u protagonistici budi osjećaje srama, nemoći i gadosti prema samoj sebi. Iz tog razloga ona se okreće radu te odijeva radno odijelo i masku.

6.4. Ples s motikom

Ovaj je segment predstave na neki način zaštita protagonistice od ponavljanja traumatičnog iskustva. Počinje s motikom, elementom koji kontrira gotovo do bizarnog. Ples eskalira u ljutnju i protagonistica počinje vikati i tjerati ljude da odu kući. Time samu sebe zaprepasti i krene se ispričavati zbog takvog ispada. Ponavlja poštapalicu *bez zamere*, što bi u prijevodu značilo *nemojte mi zamjeriti*. U međimurskoj svakodnevicu oduvijek se koristi taj izraz, čak i kad bi pojedinci prekršili sve granice pristojnog ponašanja. Sav taj urlajući metež prikaz je moje prabake, „Mamice“.

6.5. Prabaka Mamica

Ona/ja, sada kao prabaka Mamica, zatim se smiruje klečanjem na podu, sadnjom sjemena i blagoslivljanjem zemlje. Lagano prolazim prstima kroz zemlju, blagoslivljam je, podižem ruke i pogledam prema nebu. Cijela radnja zamišljena je kao kratki ritual koji ima umirujuću funkciju.

Slijedi moja/njezina transformacija; zna se da je Njezino uzemljenje i mirovanje doživljeno kao nerad. Ona se odmah krene ispričavati i gotovo šizofreno krene zemljom prljati ruke. Ludilo se povećava i vika se pretvori u lavež psa. Osupnuta vlastitim ispadom, ona kreće pospremati nered koji je stvorila i smiruje se svlačeći radno odijelo sa sebe. Odijelo uredno slaže i staloženo polaže na tlo. Uredno namješta gas-masku i motiku, što simbolizira pripremu za samoubojstvo.

6.6. Ljestve - tračnice

Protagonistica je sada potpuno ispražnjena i ona odluči okončati svoj život odijevajući na sebe ljestve, koje su u ovoj predstavi simbolički prikaz željezničkih tračnica. Ritualno se s ljestvama na leđima spuštam do tla. Ponavljam rečenicu *samo jedno ona nema, sestro da joj groba sprema*, koja je paralela s pjesmom iz slikovnice *Ide zima*: u njoj zec nema sestru da mu pripremi topli krevet. Okrećem se na bok i ljestve me preklapaju, simbolizirajući moju smrt, odnosno smrt protagonistice. Time su dva kruga zauvijek spojena i isprepletena. Protagonistica prihvaća svoj život kao takav, uvidjevši da je sve to što je preživjela jednako kao i ono što je upisano u njezinu pramemoriju, ono što ju čini njom samom.

Na kraju dolazi *hommage* Ivici Čuljku. Pušta se skladba Satana Panonskog *Iza zida*; razmještam sobno bilje iz jednog kruga u drugi. Time dodatno naglašavam isprepletenost dobrog i lošeg u našim životima.

7. FIZIČKA TRANSFORMACIJA

Simboličan prikaz djetinjstva u predstavi prikazan je nježnim, sporim i laganim kretnjama. Nevinost i naivnost postupno zamjenjuje uviđanje grubosti stvarnog svijeta i drugih ljudi. Tvrdi i nagli pokreti u suprotnosti su s fluidnim i mekanim fizičkim radnjama koje su prikazane u prvom krugu scene. Stakleni krug svojom oštrinom i sirovošću demonstrira traumatične događaje koje čovjek proživi na svojem putu.

S obzirom da sam većinu slika iz predstave preuzela iz vlastitog života i sjećanja, u meni se javio sukob: glumim li, izvodim li performans ili proživljavam li iznova sva ta iskustva? To me navelo da razmislim pristupam li i ostalim predstavama s ovakvog intimnog polazišta ili samo duboko ulazim u karakter likova koje igram. U svakom slučaju, svaki lik kojeg sam dosad utjelovila doista nosi neki dio mene i kao takvog ga i prikazujem u svim svojim izvedbama.

8. ZAKLJUČAK

Ovom predstavom dopustila sam samoj sebi da zađem u najskrivenije kutke svojih sjećanja. Doista mogu osjetiti katarzu koja me obuzela i nakon što sam prvi put u cijelosti izvela svoju predstavu. U tom se segmentu u potpunosti povezujem s Ivicom Čuljkom i osjećam koliko izvedba terapijski utječe na mene. Osjećam neizmjernu zahvalnost prema kazalištu kao umjetnosti jer mi omogućuje prostor da se izrazim takvom kakva jesam. Voljela bih kad bi se jednog dana i ostali neuklopljeni i neukalupljeni ljudi pronašli u ovakvoj vrsti kazališta —u kazalištu u kojem beskompromisno prikazuju sebe i svoju intimu.

9. LITERATURA

Knjige:

1. J. Chevalier, A. Gheerbrant (1983) Rječnik simbola, Rijeka: Tisak Liburnija
2. Anđelković Džambić, Ljubica (2022) Tijelo kao otpor, Zagreb: Znanje

Članci u elektroničkom časopisu ili online bazi podataka:

1. Postdramsko kazalište – Analitički pristup, Iva Rosanda – Žigo

<https://hrcak.srce.hr/file/26264>

(pristup: 16.9.2023.)

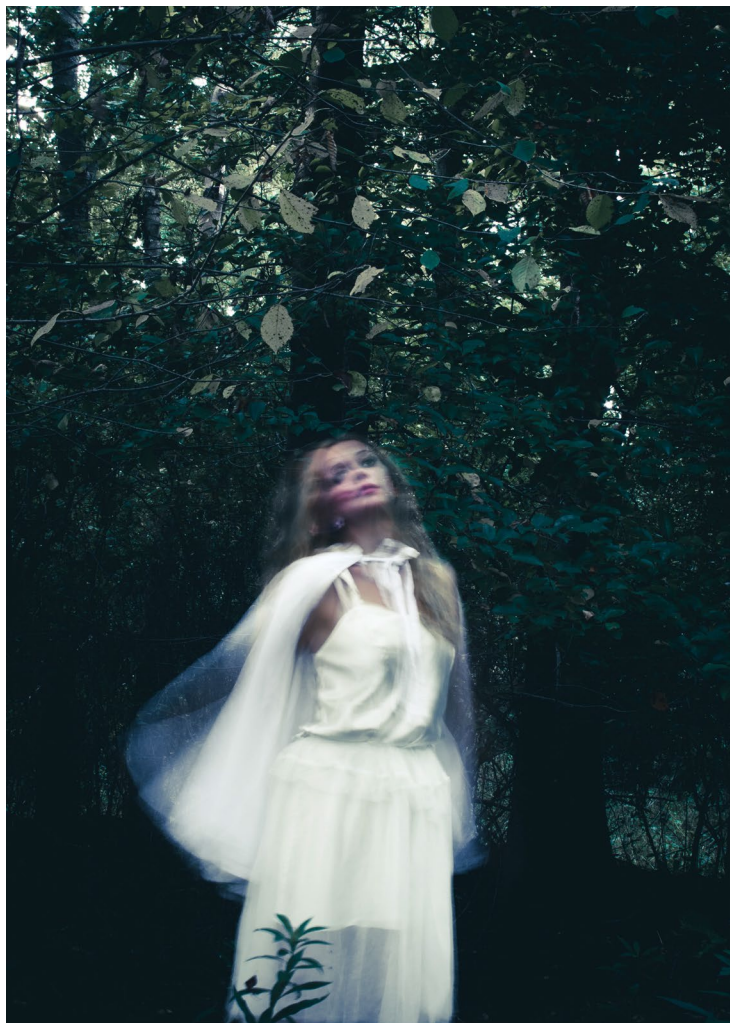
2. Castellucci, Bach

<https://www.societas.es/opera/la-passione/?lang=en>

(pristup: 16.9.2023.)

10. PRILOZI

Prilog 2. Fotografija za najavu predstave, autorica Lucija Nedeljko.



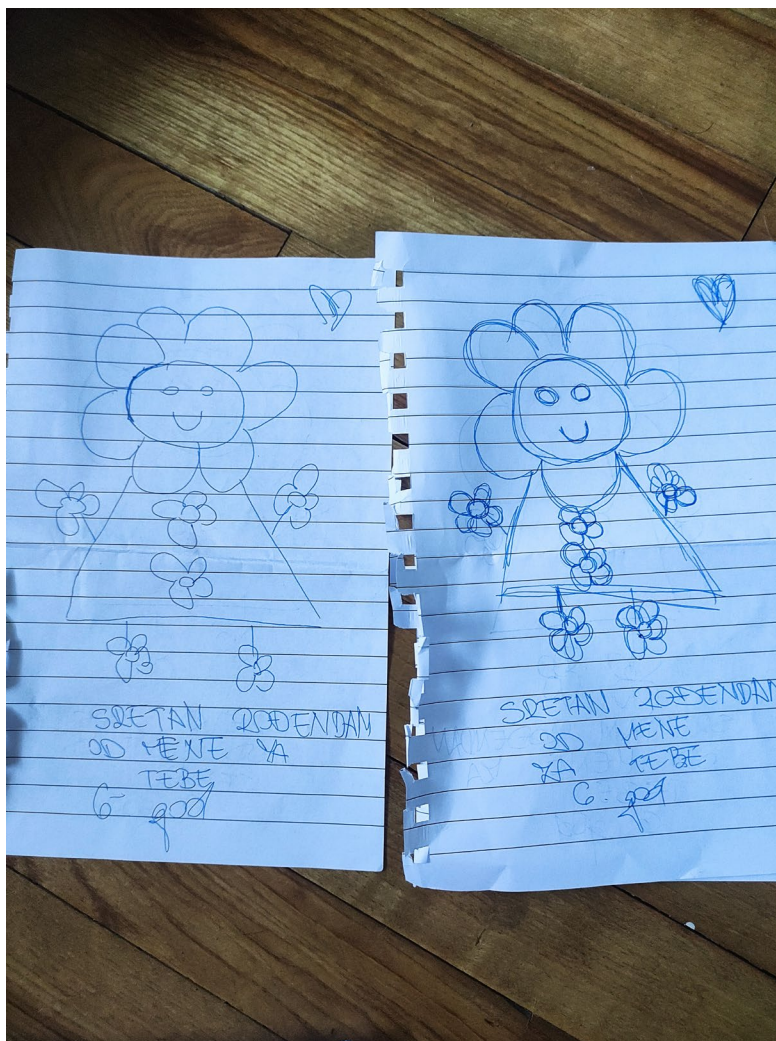
Prilog 3. Fotografije scenografije na Bundeku.

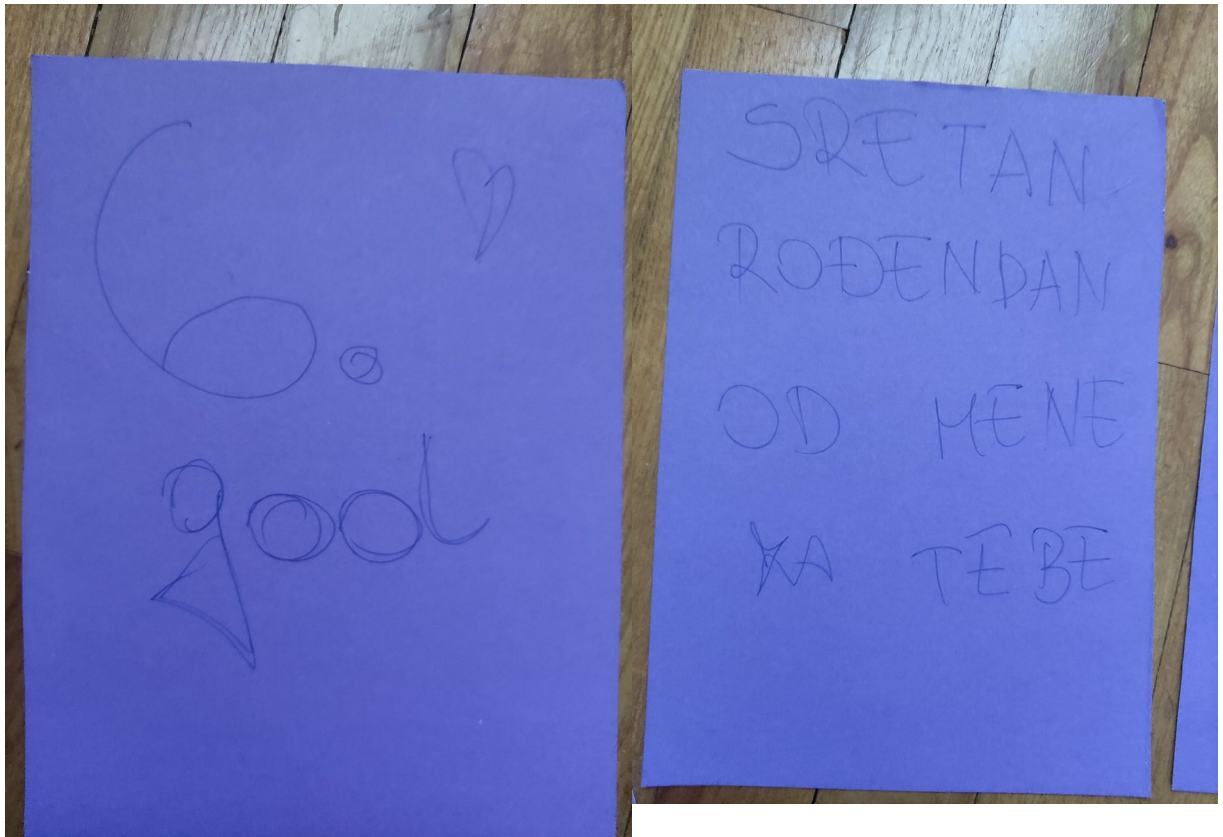




Prilog 3. Fotografije s proba u Voćarskoj.

Prilog 4. Prvi crteži za predstavu.





Prilog 5. Crteži s predstave u Čakovcu.

Prilog 6. Skica plakata.



Prilog 7. Fotografija gas-maske.



Prilog 8. Fotografija prije izvedbe u Čakovcu.

